

Halk Sağlığı Uzmanları Deprem Bölgesinde Ağır Koşullar Altında Çalışıyor

Bülent Kılıç

6 Şubat 2023 tarihinde yaşadığımız iki büyük depremden sonra, Türkiye olarak güvenli bina yapmayı bilmediğimiz, bilenlerin önerilerine kulak asmadığımız, liyakata dayalı atamalar yerine kayırmacı ve yağmacı bir sistemle yaşadığımız, rüşvet, yozlaşma ve iltimasa dayalı kokuşmuş bir imar ve rant sistemimiz nedeniyle büyük bir felakete karşılaştık. 50.000’den fazla insanımız kâğıt üstünde güvenli gözükken ancak kurallara uyulmadan yapılan binaların enkazı altında feci bir şekilde can verdi. Devletin bu acil duruma hazır olması ve hemen müdahale etmesi gereken AFAD, UMKE, KIZILAY gibi kurumları ve tüm bakanlıkları yetersiz kaldı. Hatay’da, Adıyaman’da, Kahramanmaraş’ta Sağlık Bakanlığı hastaneleri çöktü, büyük gösterişlerle açılan şehir hastaneleri kullanılamaz hale geldi. Reformlarla parlatılarak 15 yıldır göz bebeği gibi bakılan aile hekimliği sistemi işlemez hale geldi. Depremden sonra yaklaşık 2 ay

geçmesine rağmen Sağlık Bakanlığı yetkilileri halen birinci basamak sağlık sistemini kuramadılar. Sahada çalışan halk sağlığı uzmanlarına destek olacak HASUDER gönüllülerini bile kullanmaktan aciz kaldılar ve her şeyi ben bilirim, ben yaparım cahilliği ile yaşamaya devam ettiler. Üstelik sadece bakanlık değil aynı zamanda bazı üniversite yönetimleri de bu kötülüğü devam ettirdiler. HASUDER gönüllülerinin sahaya çıkmasını engellediler, sahaya göndermek istediklerini ise organize olup, güvenli bir şekilde görev yerlerine ulaştıramadılar. Tarih kuşkusuz bu yapılanları affetmeyecek. Böylesi günlerde bile ayırmıcılık yapan, sen-ben kavgasını sürdüren, benim taraftarlarım, benim derneklerim üzerinden muhalif tüm kesimi dışlayan ve kutuplaştırmayı devam ettirenler elbet bir gün tarih önünde bunun hesabını verecekler. Çünkü sadece yetersiz değiller, aynı zamanda “kötü”ler. Kötülükleri kendilerine olsa bir şey demeyiz

ancak bu kötülükleri halkın hizmet almasına da engel olan ve dolayısıyla kabul edilemez ve isyan ettiren bir kötülük.

HASUDER olarak deprem sonrası yaptığımız çalışmalardan ilki bölgede çalışan halk sağlığı

uzmanlarına destek olmaktı. Bu amaçla web sayfamız, WhatsApp ve webinerler üzerinden yaptığımız eğitim ve danışmanlık çalışmaları yanı sıra sahada da değerlendirmeler yaptık. Mart ayı içinde bölgeye yaptığımız son gezide Hatay, Gaziantep ve Kahramanmaraş'ta 8 ilçede toplam 15 halk sağlığı uzmanı, 5 halk sağlığı akademisyeni ve 4 halk sağlığı araştırma görevlisi ile görüştük. Gördüğümüz ilk şey halk sağlığı uzmanlarının sahada harikalar yarattıkları ancak büyük bir iş yükü altında olduklarıydı. Sağlık Bakanlığı ise aradan geçen 1.5 aylık süreye rağmen halen sahada yeterince organize olamamıştı. Bölgede çalışan depremzede hekimlerin, diğer illerden sahaya yapılan geçici

Gaziantep'te Halk Sağlığı Uzmanları ile Buluşma

görevlendirmelerin ve zorunlu hizmetle yeni ataması yapılan uzmanların en temel gereksinimi olan barınma sorunları halen çözülememişti.

Sağlık Bakanlığının tüm sağlık çalışanları için konteyner kentler oluşturması ve barınma sorununu acilen çözmesi gerekmektedir. Geçici görevle gelen uzmanlar kendilerine yeterli bir süre tanınmadan ve aceleyle sahaya gönderilmekte, ulaşım sorununu kendilerinin çözmesi beklenmektedir. Hekimlerin büyük belirsizliklerle sahaya gönderilmeleri stresi artırmakta ve motivasyonu düşürmektedir. Sahaya görevlendirilen uzmanlara bu görev tebliği en az bir hafta önce yapılmalı, hangi ilçede kimin yanına gideceği belirtilmeli, gittiğinde bir önceki uzmanla en az bir iki gün birlikte çalışması ve devir teslim yapmaları organize edilmelidir. Halk sağlığı uzmanlarınının gidecekleri ilçenin çok geç belli olması, ilçelere görevlendirmelerin o ilçede çalışan ilgili hekimlere haber verilmeden yapılması çalışmalardaki verimi düşürmektedir. Sağlık Bakanlığından beklentimiz ilk aşamada

İskenderun'da Halk Sağlığı Uzmanları ile Buluşma

Antakya HASUDER-IPPF-Hatay BŞB Üreme Sağlığı Hizmet Birimi İlk Hastamız

geçici görevlendirmeleri belli bir düzen ve disiplin içinde yapması, sahadaki uzmanların ağır çalışma koşullarına bir de bu belirsizliklerin eklenmemesidir.

Deprem bölgesindeki ikinci önemli sorun halk sağlığı hizmetlerindeki açıklardır. Halk sağlığı uzmanlarının tüm çabalarına karşın bazı il ve ilçelerde yetersiz ve liyakatsiz sağlık yöneticilerinin varlığı nedeniyle geçici yerleşim yerleri uygun olmayan yerlere kurulmakta, ilk yağın yağmurda çadırları su basmakta, zemin çamur olmakta, tuvalet, su, kanalizasyon, beslenme ve ısınma sorunları devam etmektedir. Halk sağlığı uzmanlarının günlük düzenli su analizleri ve klor ölçümü takibi yapmalarıyla bugüne kadar su kaynaklı büyük bir salgınla karşılaşılmamıştır. Ancak ishal vakaları ve kalabalık yaşam alanlarındaki scabies olgularının varlığı devam etmektedir. Tüm bağışıklama çalışmalarına karşın çocukluk çağı bulaşıcı

hastalıkların ve COVID-19'un tekrar salgınlar yapması riski de yüksektir.

Bölgedeki toplumda en büyük hizmet açığı halen üreme sağlığı ve yaşlı sağlığı hizmetlerinde görülmektedir. Sahada yeterli kontraseptif malzeme bulunmamaktadır. Kadınlara yönelik aile planlaması danışmanlığı, cinsel yolla bulaşan hastalıklarla mücadele çalışmaları çok zayıf kalmaktadır. Planlanmamış ve istenmeyen gebelikler bu ağır koşullar altında anne ve bebek sağlığını tehdit eden yeni riskli durumlar yaratacaktır. Yaşlı nüfus ve kronik hastalığı olanlar için düzenli bir izlem sistemi halen kurulamamıştır. Birçok hastanın düzenli hipertansiyon, diyabet, lipit düşürücü gibi ilaçlarını alamaması iskemik kalp hastalıkları ve serebrovasküler hastalıklara bağlı morbidite ve mortaliteyi artıracaktır.

Antakya HASUDER-IPPF-Hatay BŞB Üreme Sağlığı Hizmet Birimi ekibi

Gaziantep İslahiye
Konteyner Kent

En önemli sorun halen birinci basamak sağlık hizmetlerinin kurulamamış olmasıdır. Sağlık reformları ile allanıp pullanıp getirilen aile hekimliği sistemi çökmüştür. Aile hekimlerinin bir mahallesi veya bölgesi olmaması, ağırlıklı olarak sadece başvuranlara ve kendisini seçenlere hizmet sunması, kişilerin başka ilçelerden aile hekimi seçme uygulaması ve aile içindeki bireylerin farklı hekimlerce izlenmesi uygulamasının aslında halk sağlığı hizmetleriyle uyumadığı bu acil durumda bir kez daha ortaya çıkmıştır. Yapılması gereken halk sağlığı hizmetlerinden kopuk değil tam tersine entegre ve bölge tabanlı, yaygın gezici hizmete dayalı gerçek bir aile hekimliği sisteminin geliştirilmesi olmalıdır. Ayrıca Sağlık Bakanlığının bölgeye bu kriz döneminde yeterince aile hekimi de

görevlendiremediği görülmektedir. Bölgedeki bazı sağlık yöneticilerinin bu dönemde istifa edip siyasi partilerden milletvekili aday adayı olmaları da ciddi bir etik ve ahlaki sorundur.

Son olarak Sağlık Bakanlığının bu zor günlerde HASUDER'in istekli üyelerinin sahada gönüllü olarak görevlendirilmesi konusundaki yazılarına yanıt dahi vermediğini belirtmek zorundayım.

Gaziantep İslahiye Çadır Kent

Yönetmel yetersizlikler, kriz yönetimindeki başarısızlıklar bir de bakanlığın sivil toplum kuruluşları arasındaki bu insanlık dışı ayırımıyla derinleşmektedir. Sahada çalışan iktidar yanlısı dernekler, vakıflar kolayca izin alırken ve desteklenirken HASUDER ve TTB gibi örgütler engellenmeye çalışılmaktadır.

Her şeye karşın HASUDER olarak sahada olmaya, bölgede çalışan halk sağlığı uzmanlarını desteklemeye ve topluma halk sağlığını hizmetlerini ulaştırmaya devam edeceğiz. Bu aşamada çalışmalarımızdan ilki meyvesini vermiş ve IPPF-Hatay BŞB iş birliği ile Antakya'da bir Üreme Sağlığı ve Cinsel Sağlık Hizmet Birimi açmış bulunmaktayız. Bu birimde depremzede kadınlara yönelik aile planlaması danışmanlığı, cinsel sağlık ve üreme sağlığı alanında erken tanı ve tedavi hizmetlerini 2 hemşire ve 1 doktor aracılığıyla sunmaya devam edeceğiz. Tek dileğimiz bu çalışmaların anti demokratik tutumlarla engellenmemesi olacaktır. Bu vesile ile tüm halk sağlığı çalışanlarına dayanışmaları nedeniyle teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Gaziantep İslahiye Çadır Kent